

och andra haverier vid F 11 under Caproni-tiden

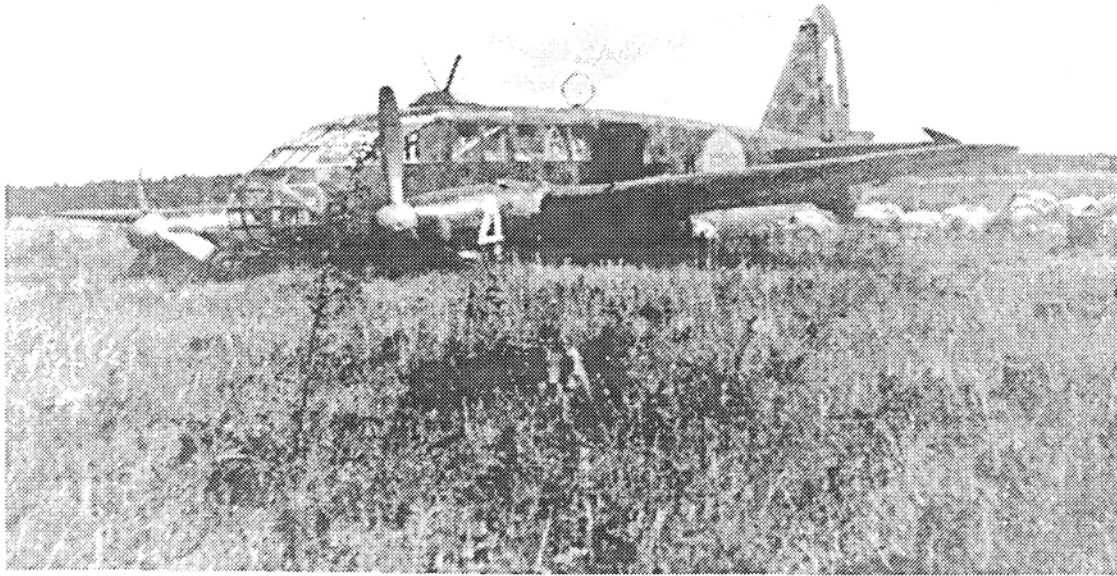
<u>År</u>	<u>Daq</u>	<u>Fpl</u>	<u>Förb</u>	<u>Händelse</u>
1941	10 juni	3343	F 7	Fpl startade med stängda bränslekrantar. Bensin i uppsamlingskärlet räckte till fältgränsen. Fpl havererade i Vänern strax utanför Såtenäsfältet. Av de 4 ombordvarande omkom tre, B Holtz, G Kinander och A Alm. Fsig allvarligt skadad.
	3 juli	3305	F 3	Haveri på Malmslätt-fältet. Två ombordvarande klarade sig oskadda. Fpl kasserades p g a "reservdelsbrist".
	3 "	3339	F 7	Kollision med träd vid upptagning ur dykning (ev vingbrott) på för låg höjd 1,5 km söder Gammalstorp i Skaraborgs län. Alla fyra besättningsmän omkom.
	28 "	3314	F 3	Landningshaveri på Tierpsfältet i Uppland. Två ombordvarande klarade sig oskadda. Fpl reparerades och var i tjänst till slutet.
	28 "	3358	F 3	Felbedömning vid landning ledde till haveri på Malmslätt. De två ombordvarande oskadda. Fpl kasserades 1943-11-04.
	31 "	3364	F 3	Brand i fpl efter landning på Malmslätt. Besättningen, fyra man, kastade sig ur och klarade sig oskadda, men fpl rullade vidare och kolliderade med en stolpe och totalhavererade.
	17 aug.	3369	F 3	Efter fel på höger motors propellerväxel och försök till en nödlandning under dåligt väder havererade fpl vid Valbytorp, Hjälmarredocka, utanför Arboga. Tre besättningsmän omkom och en blev allvarligt skadad.
	30 "	3362	F 7	En nödlandning med ett fpl ur F 7 gjordes (av nu inte känd anledning) vid Västerljung i Södermanland. Fpl totalhavererade.
	16 sept.	3340	F 7	Fpl störtade i Vänern, 17 km SO Mellerud. Alla fyra i besättningen omkom, H Klingspor, U Staverfelt, N Pettersson och J Augustsson. Enligt en tidigare uppgift råkade fpl i en spin, som inte kunde hävas. En annan uppgift säger att ett oljerör till den högra propellerväxeln (den motroterande) skakat loss och oljan antänts. (Det verkar dock inte troligt att man efteråt ur vrakspillrorna kan fastställa detta och något så detaljerat radiomeddelande torde aldrig ha sänts.)

1942	8 maj	3376	F 7	Fpl havererade i samband med kontroll och överflygning till F 11 efter motorstopp på grund av "bränslebrist". (Kranarna?!) Fpl reparerades. Havererade sedan 1943-07-02.
	12 maj	3337	F 3	Under utprovning av fallskärmsljus under mörker misslyckades utkastet och ljuset utlöstes inne i fpl, som snabbt antändes. Besättningen, lt Norlin på fsig-plats, som skulle fälla fallskärmsljuset genom kame-rahålet t.v. mellan vingbalkarna, fk Stark på ff-plats, fu Fried på resff-plats och vpl Bengt Pettersson, fsk, räddade sig i sista stund med fallskärm. Pettersson, som kallblodigt försökt släcka i det längsta, fick "silvermedaljen av åttonde storleken för berömliga gärningar". Fpl slog ned ca 200 m öster radiostn på Malmslätt och besättningen hamnade alldeles i närheten.
	10 juni	3310	F 11	Fpl genomförde under dagen luftstridsövningar mot en rote J 9, som för ändamålet tillfälligt baserats på Skavsta. Det utsattes troligen för höga belastningar och under em-passet bröts höger vinge av under en upptagning. Besättningen följde med fpl, som slog ned på andra sidan ån vid Gäddsäter NO F 11, och omkom. (Ff: vpl fu Edin, Fs: fk Cederström, Fsk: k Fogelberg och vpl Lindblom.)
	18 "	3320	F 3	En genomsjunkning vid landning gav fpl så omfattande skador att det senare kasserades. De tre i besättningen undkom oskadda.
	22 juli	3309	F 3	Fpl Havererade på Roma, Gotland. Alla fyra ombord klarade sig oskadda. Fpl reparerades inte och kasserades i maj 1943 p g a "reservdelsbrist".
	-"-	3382	F 11	Totalhaveri vid landning på Skavsta efter för hård inbromsning. De tre ombordvarande utan skador.
	23 juli			TILLFÄLLIGT FLYGFÖRBUD FÖR CAPRONI.
	29 "			DEFINITIVT FLYGFÖRBUD FÖR CAPRONI. (Fpl typ 16 byggdes om, förstärktes och modifierades under kommande vinterhalvår.)
	28 aug.	Sk 14	1/F 11	Haveri med ett fpl Sk 14 NO Vättern. Resoffasp, vpl fu Stjärnerud (fs) och vpl k Karlström (ff) omkom.
	30 sept.	B 3	1/F 11	Under flygning med vpl ("luftdop") i en B 3:a försvann fpl. Det återfanns senare i havet vid Kittelö (Helgö). Fem man hade omkommit: vpl k P Skough (ff), vol Nygren (mek) samt vpl Lundgren, Eriksson och Karlsson.

1943	1 febr	B 3	1/F 11	En B 3:a havererade, troligen utan personskador - möjligen har dock fsig, serg Holmbäck, omkommit då. Till krigsrätten den 2 juli 1943 kom kn Cornelius och fj Starck som militära ledamöter. Lt Hellstrand och vpl ff k Larsson kallades.
	2 juli	3376	2/F 11	Fpl övade navigering över hav och havererade i vattnet söder Landsort av okänd anledning. Haverikommissionen utslöt dock konstruktions- eller materialfel. Bärgning av fpl bedömdes för svår och kostsam. Bland vrakspillrorna på haveriplatsen återfanns mänskliga kvarlevor som visade på kraften i nedslaget, men de ombordvarande återfanns inte. De bedömdes alla ha omkommit: fk Westberg (fs), vpl k Schoultz (ff), fu Jaensson (fsig) och vk Gullberg (fsk).
	20 aug.	3351	2/F 11	Under instrumentflygövning under huv, när div var baserad på Såtenäs, fick fpl motorstopp efter bränslestörningar och nödlandade på Kärnsjön, 3 km O Svarteborg i Bohuslän. Efter visst besvär (Brink "höll på att kvävas", när flytvästen utlöstes under fallskärmsselen) tog besättningen sig upp i gummibåten. Fpl bärgades senare, men kasserades som totalhavererat. Inga personskador alltså: vpl fu Berkenstam (ff), serg Brink I (resff), kadett vpl fu Kronqvist (fsig) samt okänd mek.
1944	11 jan.	3336	1/F 11	Efter fel på propelleromställningsväxeln nödlandade fpl på isen V Eknö, 18 km S Västervik. Inga personskador. Fpl totalhavererade. Besättning: ff: serg Lindberg?, fs: fk J O Olsson ?, övriga okända.
	14 maj	3335	1/F 11	Det Roma-baserade fpl var på havsövervakningsuppdrag utanför den Baltiska kusten och sköts i brand av en tysk Me 109. Fsig, k I Ringström hoppade ur fpl brinnande men ingen skärm sågs (enl Me-ff) och återfanns aldrig. Fpl nödlandade i havet SV Windau, 13 km utanför kusten, varvid elden slocknade. De överlevande, lt Eriksson/Iks (fs), fu Jens Reiman (ff) och vpl K B Karlsson tog sig efter visst besvär upp i gummibåten och plockades senare upp av ett tyskt lastfartyg som observerat händelsen. Fartyget genomsökte området efter den saknade Ringström utan resultat. Karlsson hade fått brännskador på händerna, men i övrigt var de tre räddade utan skador.

Efter omhändertagande och förhör av tysk militär kom så småningom ett meddelande från tyskarna till Sverige om vad som hänt och efter ett par veckor var de överlevande tillbaka i Sverige.

- 1944 15 maj 3304 1/F11 I spaningarna efter det saknade fpl 3335 deltog dagen efter detta fpl från Roma. Det försvann och enligt senare uppgifter från tyskt håll sköts det ned troligtvis ca 20 km SV Steinort. Varken fpl eller någon ur besättningen har senare påträffats. Försvunna: lt S Håkansson (fs), vpl k S Öström (ff), fu Blomström (fsig) och vpl Ekstrand (fsk).
- "- B 17 F 6 Haveri vid Falköping. Fingasp, vpl fu Bengt Bjuggren omkom. B. skulle just avsluta praktik på F 6 fljverkstad och återkomma till F 11.
- 23 maj 3319 2/F 11 Från Såtenäs var fpl på havsövervakning över Kattegatt. Fpl försvann och blev tydligen nedskjutet 11 km V Anholts hamn. - enligt fynd, gjorda av danska fiskare. Omkomna: lt Y Rosén (fs), fu B Egéus (ff), fu Erlandsson (fsig) och vpl U Boström (fsk). Erlandssons kropp återfanns en tid efteråt och kunde begravas hemma i Dalar-na. Övriga har inte påträffats. (Det förtjänar att nämnas att nationalitetsbeteckningar, "Tre Kronor". vid denna tid inte fanns på vingens ovansida på svenska fpl. Efter vårens nedskjutningar ändrades detta.)
- 7 juni 3345 3/F 11 Med bas i Everöd övervakade fpl tillsammans med en annan S 16 i rote södra Östersjön. Under hemflygning försvann fpl i en dimbank S Utlängan. Vrakrester observerades senare i havet. De ombordvarande återfanns aldrig. Omkomna: lt S Ahnfelt (fs), fk J O Borg (ff), fu G Persson (fsig) och vpl A Andreasson (fsk).
- 28 " 3307 F 11 Fpl vänstra motor skar efter vevaxelbrott. Fpl nödlandade på det gamla (lilla) civila flygfältet vid Halmstad och totalhaverrade. Inga personskador. Besättning: ??
- 2 aug. 3373 2/F 11 Under skoldiv:s bombfällningsövningar mot målet i Aspafjärden bröts ena vingen under en för kraftig upptagning efter dykning. Alla fyra i fpl omkom, fsig hann visserligen ur fpl, men dödades av stabilisatorn vid nedslaget. Omkomna: asp vpl k Ahlberg (ff), asp vpl k Jonasson (fs), vk Jonasson (fsig) och vpl Englund (fsk). Asp Jonasson, som satt i nosen, återfanns först efter några månader, sedan hans

Missad landning? Troligen på Roma.

Foto via F 11-museet

Var? När? Hur?

Foto via F 11-museet

familj bekostat ytterligare dykningar i området - utlägg som försvaret inte ville stå för - ens efter det att kroppen återfunnits.

- 1944 21 aug. 3379 F 11 Fpl hade bränslestörningar och nödländade på Vängsö flygfält, men totalhavererade. De fyra ombordvarande klarade sig oskadda. Besättning: ??
- 12 sept. 3384 2/F 11 P g a krigsmaktsövning i östra Sverige med tyngdpunkt Nyköping-Oxelösund var F 11:s skoldiv förlagd till Såtenäs, där också mörkerflygning övades på det större flygfältet. Vid en start under start- och landningsövningar i ek kolliderade fpl med en träddunge 500 m öster F 7-fältet och havererade. Av de tre ombordvarande omkom fu S Welén (mek) omedelbart, medan ff, asp vpl k L Rasmussen avled dagen efter av sina skador. En besättningsman (fsig?) skadades lindrigt.
- 15 dec. 3311 1/F 11 Fpl fick kolvbrott i vänster motor som började brinna. Man befann sig bortåt Kila-dalen och beslöt sig för att nödlända på F 11 västerifrån. Ff hade svårt att hålla kursen med bara högermotorn dragande och fpl kom mer och mer till vänster och norr om avsett nödlandningsstråk parallellt med bana 10. Fpl sattes ned hårt med infällt ställ vid passage av ba 16/34 och studsade in i skogen öster därom, där det brann upp ackompanjerat av knattret från exploderande ksp-ammunition. Av de ombordvarande klarade sig lt Ericson (Ron/Bamsen) helskinnad (endast öm i ryggen efter att ha spjärnat emot vid kraschen). Resoffasp vpl fu Baecklund (ff) ådrog sig benskadade och fu Björcke på fs-plats fick svåra benbrott. Fu Örtengren (fmek) hade svårt att komma loss och fick svåra brännskador på huvud och händer.
- 1945 16 febr. 3315 F 11 Fpl fick kolvbrott i vänster motor och nödländade på det lilla fältet på Visingsös nordspets. Det totalhavererade, men besättningen undkom oskadd. (Närmare uppgifter om detta haveri - det sista stora med Caproni - saknas.)

Några kommentarer

Ovan har gjorts en kronologisk genomgång av de större haverier som drabbade fpl S, B, T och Tp 16 (några andra haverier berörande F 11 under Capronitiden har också medtagits).

Listan upptar 28 Capronihaverier varav två fpl reparerades och två kasserades p.g.a. "reservdelsbrist". Småhaverier, där fpl reparerats senare, t. ex. brott på landställsben, punkteringar, motor- och propellerstörningar o.s.v. ingår alltså inte. I fråga om de större haverierna måste påpekas att bedömningen om fpl "totalhavererat" och borde kasseras nog också påverkades av den arbetsmängd som behövdes för ett återställande och därmed kostnaderna. Svårigheten att reparera skadade trä- eller fanérkonstruktioner är ju uppenbara. Dessutom såg man det också som det bara rörde sig om en "likkista" som ändå skulle kasseras så snart kriget tog slut.

Totalt levererades 84 st Caproniflygplan. Av dessa återstod 57 st sommaren 1945, när CFV beslutade att flygplantypen skulle utgå. Dessa 57 kasserades enligt KFF beslut 1945-08-21 och deras vidare öden och snöpliga slut är välkända.

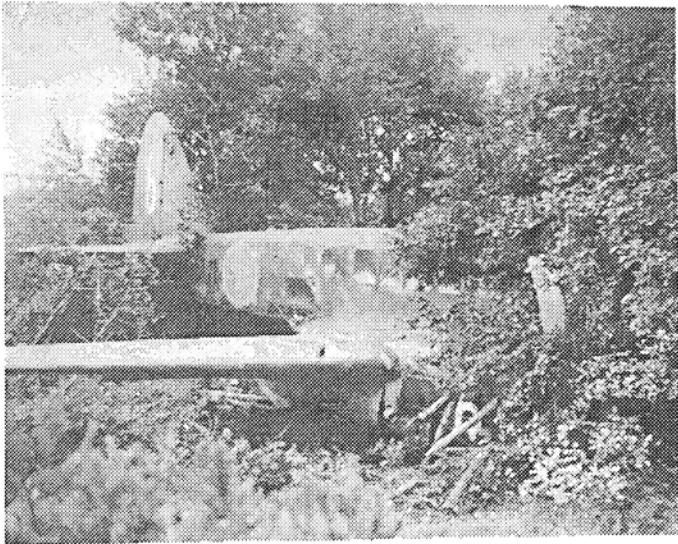
Två något skadade fpl hade, som tidigare nämnts, kasserats p.g.a "reservdelsbrist" under ombyggnadsarbetena vintern 1942/43 och ett användes under åren för olika hållfasthetsprov. Detta senare kasserades i februari 1945.

Sammanlagt 24 andra Caproniplan kasserades alltså efter att ha råkat ut för större haverier och olyckor. Av dessa blev tre nedskjutna under havsövervakningsuppdrag, ett förstördes av en fallskärmsljusbrand i maj 1942 och 11 haverier måste skyllas på felaktigt eller oskickligt handhavande - - och däri ingår de två (ev. tre) vingbrotten, kollision med marken (vatten), misslyckade landningar m.m. Två haverier måste skyllas på olyckliga konstruktioner - t.ex. det första i Väneren med bränslekranarna och det med branden under utrullning på F 3 i juli 1941, direkt orsakad av de korta avgasrören och det svenska flygbränslet som löste upp förgasarflötörerna och fick bensinen att flöda över.

Resterande sju totalhaverier orsakades av rena materielfel. Men när man bedömer Caproniflygplanens kvalitet måste man också ha i tankarna alla små materielfel och därav förorsakade incidenter i luften eller inställda flygningar. Det var en skicklig och beundransvärd insats som mekaniker- och verkstadspersonal gjorde under dessa år för att hålla - och lyckas hålla - dessa fpl igång och i luften under beredskapsåren.

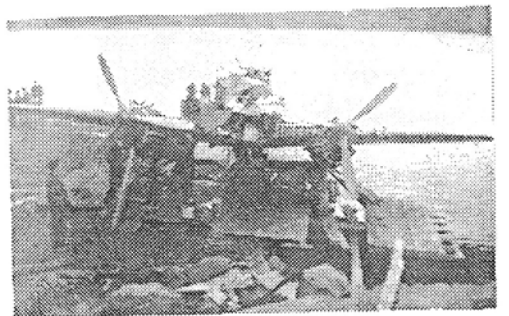
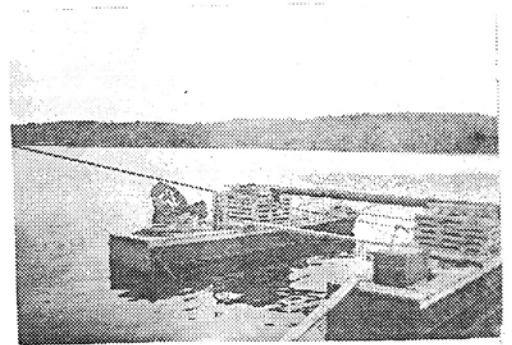
Stockholm 1995-02-06.

Nils Wachtmeister

Ovan: Haveri vid Halmstad 28/6 1944

Till höger: Haveri Brink/Berkenstam
Svarteborg i Bohulän
20/8 1943

Foton via Holm